

Psychohygienu při domácí výuce – děti s poruchami učení (SPU) II – seriál na pokračování

Markéta Švamberk Šauerová – dětská psycholožka

Včera jsem se zaměřila na možnosti práce s dětmi s dysgrafií a dyslexií. Dnes nás čekají návrhy aktivit pro práci s dětmi s dysortografií a dyskalkulií.

Dysortografie (dysortografické obtíže) – děti mívají obtíže uplatnit gramatická pravidla do písemného projevu, typický je snížený jazykový cit, vynechávají písmenka (zaměňují je), vynechávají háčky, čárky, interpunkci ve větách, spojují předložky se slovem, nedodržují hranice slov.

Pro nápravnou péči je důležitá intenzivní a pravidelná práce s dítětem doma i spolupráce s odborníky. Je důležité v dosavadních cvičeních pokračovat i v době, kdy se s dítětem učíme doma. Možná nám ale pomůže pár tipů navíc, které lze zakomponovat do jiných činností a provádět je formou hry.

Jedním z takových příkladů může být pantomimický doprovod slova. Jak technika funguje? Výhodou je, že dítě nic nepíše, jen si musí dobře dané slovo představit. Začneme vždy od jednoduchých slov, tedy dejme tomu slovo „míč“. Vysloví nahlas slovo „míč“ a dominantní rukou naznačí čárku (asi jako kdybychom psali velkou čárku na tabuli), a vzápětí naznačí háček (také velký, jako bychom psali na tabuli). Krátkou slabiku značíme klepnutím dominantní ruky na nedominantní (pravák tedy klepne pravou do levé). Slovo „kopretina“ tedy naznačíme čtyřmi klepnutími do ruky. Slovo „sluníčko“ bude vypadat takto: klep, čárka, háček, klep. Ze cvičení se může udělat moc hezká hra, cvičit může celá rodina, dítě může provedení cviku kontrolovat. Lze si hrát venku, při procházce, nevytváří se pocit „učení“.

Dalším návrhem mohou být „puzzle“, která si vyrobíme. Napíšeme slovo a rozstříháme ho na kousky (samostatně můžeme mít i interpunkci). Dítě má slovo správně složit. Chceme-li hru posunout více do učení, pak slovo může napsat. Ze slov pak může zkusit vytvořit příběh.

Podobně můžeme postupovat s celou větou. Rozstříháme ji na jednotlivé části, volíme větu se spojkami i předložkami, kdo chce, může mít i mezery mezi slovy jako samostatné dílky, aby lépe vynikly hranice slov ve větě. Dítě pak větu skládá, posilujeme i správnou stylistiku. Tuto hru můžeme velmi dobře využít i při cizojazyčné výuce.

Kdo rád peče, i pro něj máme radu, jak dítě zapojit a přitom trénovat. Z těsta může vyrobit některé tvary písmen, pak na upečené písmenko říci krátký příběh a písmenko za odměnu sníst.

Děti s dysortografickými obtížemi často špatně rozlišují mezi tvrdými a měkkými slabikami. I zde je dobrý prostor pro trénink. Běžně reedukujeme s pomocí tvrdých a měkkých kostek, v tom lze samozřejmě pokračovat (kdo zatím tuto metodu doma

nepoužil, může si kostky vyrobit např. z měkké houbičky a třeba tvrdé kostky ze stavebnice). Trénovat rozlišování ale můžeme i s míčem (zároveň budeme rozvíjet hrubou i jemnou motoriku☺). Na slovo, které zní měkce, hodíme míč vrchem, aby míč nevydal žádný zvuk. Na slovo, které zní tvrdě, bouchneme míčem při hodů o zem. Vhodné je si slova připravit předem, aby ve slově nebyly slabiky obě☺ (tak jako je např. ve slově hodiny☺). Příklad slov: kniha – hod, hrozny – bouchnutí o zem. Až dítě zvládne tuto část, můžeme podobně trénovat i vyjmenovaná slova.

K rychlému procvičení mohou posloužit i kartičky s I/Y, S/Z, T/D. Principem je, že slovo řekneme, dítě zatím nic nepíše a jen ukazuje správné písmeno na kartách, které pro tento účel samo vyrobilo (pro každé písmeno samostatnou kartu). Úkolů ze škol mají rodiny nyní zadaných dost, někdy stále až příliš, přesto je důležité pokračovat s nápravami. Toto jsou ideální hry, jak nápravu „neošidit“ a přitom dítě není nucené trávit psaním několik hodin, což by v tomto případě působilo spíše kontraproduktivně.

Závěrem bych ráda doplnila, že u dětí s dysortografickými (a rovněž i dysgrafickými) obtížemi se snažíme, aby dítě napsalo dané cvičení (nebo zápis např. čtenářského deníku) rovnou do školního sešitu. Psaní nanečisto nemívá přiměřený efekt, zvyšuje únavu dítěte, která se negativně promítá jak do kvality grafického projevu, tak i do zvýšení počtu chyb. Dítě kolikrát přepisuje práci několikrát a narůstá spíše jeho negativní postoj k činnosti. Vhodnější je k dítěti si na chvíli sednout, obrnit se trpělivostí, nechat ho naformulovat jednoduchou, krátkou větu a vést ho k pečlivému zapsání. Na dítě nespěcháme, nekomentujeme, oceňujeme snahu.

Dyskalkulie (dyskalkulické obtíže) – dítě s přiměřeným intelektem mívá obtíže se zvládnutím základních početních úkonů, s řešením slovních úloh (zvláště, má-li rovněž obtíže dyslektické), s orientací na číselné ose, vážnou matematické představy.

Vhodným procvičováním je právě podporování rozvoje matematických představ – zejména u menších dětí můžeme rozvíjet představu čeho je více nebo méně, co je větší nebo menší. Můžeme hrát různé hádanky, které budou souviset s praktickými činnostmi doma (koupíme rohlíky, z pěti třeba dáme tři do mrazáku do rezervy, aniž by dítě vidělo zbylé, ptáme se, kolik jich zbyde na snídani). Každý den v denních činnostech využíváme řadu matematických operací – vážení potravin při vaření, odhad ceny nákupu, měření teploty venku a počítání průměrné teploty za týden.

Pro děti s dyskalkulickými obtížemi je důležitý názor, tedy přesun vzdělávání do domácího prostředí může pro řadu z nich být výhodou, protože naše početní úkoly můžeme orientovat do prostředí, které dítě přímo obklopuje, kde s předměty může velmi dobře manipulovat. Přitom se dítě neseťká s „posměchem“ spolužáků, kteří již názornou podporu nepotřebují.

Velmi dobře můžeme prakticky trénovat násobilku. Představme si, že dítěti dáme úkol, aby přeneslo 3 balíky mouky ze skříně na stůl, a pak instrukci otočíme, aby při jejich vrácení vzalo třikrát 1 balík mouky a vrátilo ho do skříně. Dítě si při praktické činnosti

ověří rozdíl mezi 3×1 a 1×3 , přesto, že ve výsledku vidí, že to jsou stále 3 balíky. Proces, který v daném okamžiku zažije, velmi intenzivně posiluje utváření matematických představ. Kdo chce, může si vyzkoušet extrémnější příklad... přenést jedenkrát 10 petlahví a desetkrát 1petlahev (pro menší dítě můžeme třeba zvolit brambory). S dítětem pak můžeme diskutovat, který z úkolů se jak řešil, co mu více vyhovovalo. Stejně tak mu můžeme položit otázku, zda úkol – přemísti 1×10 lahví – nelze řešit jinými způsoby (právě naší druhou variantou – 10×1 , nebo 2×5 , 5×2)... podobného principu využívají matematické hranolky, které mají k dispozici školy, nicméně musím konstatovat, že v momentě, kdy dítě matematiku použije v reálné situaci, dochází mnohem efektivněji k pochopení daného principu.

V rámci domácí péče bych ráda podpořila ještě jednu aktivitu, a tím je práce s časem. Máme opět ideální příležitost děti intenzivněji učit hodiny. I když se to může řadě čtenářů nyní zdát zvláštní, hovoříme přece o školních dětech, děti s obtížemi SPU mívají s rozpoznáním hodin velké obtíže. Souvisí to s charakterem obtíží, které mají. V nižším věku na tyto dovednosti rodiče často rezignují, s tím, že dítě má mobilní telefon, a tím považují problém za vyřešený. Ale on vyřešený není. Tedy využijme tento čas i návratu k hodinám, k podpoře orientace v čase, odhadu času na úrovni „vnitřních hodin“ – např. hrou – za půl/čtvrt hodiny něco uděláme... zazvoň na zvoneček, až budeš myslet, že uplynula půlhodina, čtvrt hodina (ideální venku, kde kolem nás nejsou hodiny, nesmí se po tu dobu používat ani mobilní telefon). Doma pak dítě vedeme k poznání hodin, správnému chápání času.

I když se opět cvičení mohou zdát jednoduchá, tak právě v nich je ukryté kouzlo zlepšení schopností našich dětí. Není potřeba doma používat drahé pomůcky, naopak, pro děti nyní obvyčejné předměty, které je obklopují, mohou působit velmi motivačně.

Přeji tedy hodně zdaru i dnes a na zítra chystám pár rad jen pro rodiče. I dnes přeji krásné sluníčko. ☺